

מזל ביהדות- מבחינה רעיונית, תיאולוגית והלכתית.

שי פינקלשטיין
רב קהילת ניצנים

1-תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנו עמד א-ב כתיב אפיקסיה דרבינו יהושע בן לוי: האי מאן דבחד בשבא - יהי גבר ולא חדא ביה. מיי [ולא חדא ביה]? אילימה ולא חד לטיבו - והאמר רבashi: אנה בחד בשבא הוαι אלא - לאו חדא לבישו, והאמר רבashi: אנה זdimi בר קקוחטה הוינו בחד בשבא, אנה - מלך, והוא - הוה ריש גנבי! - אלא: אי כולי לטיבו, אי כולי לבישו. (מאי טעמא - דאייבורו ביה אור וחושך). האי מאן דבתרני בשבא - יהי גבר גרגון. מיי טעמא - טעמא - משום דאייפלגו ביה מיא. האי מאן דבתרבעה בשבא - יהי גבר עתיר, וחנאי יהא. מיי טעמא - משום דאייבורו ביה שעבים. האי מאן דב חמשה בשבא - יהי גבר גומל חסדים. מיי טעמא - משום דאייבורו ביה מאורות. האי מאן דב שבעה בשבא - יהי גבר נחמן בר יצחק: חזון במצות. האי מאן דב שבעה ימיות, על דאחים לעליה יומא רבא דשבתא. אמר רבא בר רב שליאל: וקדישא רבא דשבתא היה - בשבתא ימות, על דאחים לעליה יומא רבא דשבתא. אמר ליה רב ליאו: לא מזל יום גורם, אלא מזל שעה גורם. האי יתקרי. אמר להו רבוי חנינה: פוקו אמרו ליה לביר ליאו: לא מזל יום גורם, אלא מזל שעה גורם. האי מאן דבחמה היה גבר עתיר ואנאי היה, מיי טעמא - משום דאיטיליד ביה גורם. האי מאן דבכוכב היה גבר נגגה היה גבר עתיר ואנאי היה, ורזהה גלין. אם גניב - לא מצלה. האי מאן דבחמה היה גבר דכוכב נגגה היה גבר עתיר ואנאי היה. האי מאן דבלבנה היה גבר סביל מרעון, בנאי וסתיר, סתיר וחכמים, משום ספרא דחמה הוא. האי מאן דבשכטאי היה גבר וניר, אכיל דלא דיליה, ורזהה כסין, אם גניב - מצלה. האי מאן דבשכטאי היה גבר ובנאוי, אכיל דלא דיליה ושתי דלא דיליה, ורזהה כסין, אם גניב - מצלה. האי מאן דבשכטאי היה גבר מחשבתי בטלון, ואית דאמורי: כל דמחשבין עליה בטלון. האי מאן דבצדיק היה גבר צדקן, אמר רב נחמן בר יצחק: וצדקה במצות. האי מאן דבמאדים היה גבר אשיד דמא. אמר רבashi: אי אומנא, אי גננא, אי טבחא, אי מולה. אמר רבאה: אני במאדים הוואי - אמר אבי מր נמי ענייש וקטיל.

איתמר, רבוי חנינה אומר: מזל מחייבים, מזל מעשיר, וש מזל לישראל. רבוי יוחנן אמר: אין מזל לישראל, ואיזא רבוי יוחנן לטעמה, אמר רבוי יוחנן: מנין שאין מזל לישראל - שנאמר בה אמר ה' אל דרך הגויים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי ייחתו הגויים מהמה, גויים יחתו, ולא ישראל. ואף רב סבר איין מזל לישראל, דאמר רב יהודה אמר רב: מנין שאין מזל לישראל - שנאמר וויצו אתו החוצה. אמר אברהם לפניו הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, נסתכלתי באיצטגניות שליו ואני ראוי להולד בן. אמר לו: לאו, כי אם אשר יצא מעיך. אמר לפניו: רבונו של עולם, נסתכלתי באיצטגניות שליו ואני ראוי להולד בן. אמר ליה: צא מיצטגניות שלך, שאין מזל לישראל. מיי דעתיך דקאי צדק יקראהו לרגע. מהדרנא ומוקמיא ליה במרתה. והיינו דכתיב מי העיר ממזרה צדק יקראהו לרגע. ומדשואל נמי, אין מזל לישראל. דשלאן ואבלט הו יתבי, והו קאצלי הנך אינשי לאגמא. אמר ליה אבלט לשמואל: האי גברא איזיל ולא אתי, טרייך ליה חיוא ומית. אמר ליה שמואל: אי בר ישראל הוא - איזיל ואתי. אדיותבי איזיל ואתי. קם אבלט, שדייה לטוניה אשכח בה חיוא דפסיק ושדי בתרתי גובי. אמר ליה שמואל: מיי עבדת? - אמר ליה: כל יומה קא הוה מרמנן ריפטא בהדי הצעדי ואכלינן. כי מטהי לגביה שוואי נפשאי כמאן דشكילן מיניה, כי היכי מכיסף. אמר ליה: מצוה עבדת! נפק שמואל דרש: וצדקה תציל ממות ולא מミתת משונה, אלא דלא ליבסיף. אמר ליה: וליכא דשמעיה. קאימנא, שקהלתי לריסטנאי דיהבית לי, יהבתייה ניהליה. אמר ליה: מצוה בעבדת! נפק ר"ע דרש: וצדקה תציל ממות ולא מミתת משונה, אלא מミתת עצמה. ומדרב נחמן בר יצחק נפק ר"ע דרש: אידיימה דרב נחמן בר יצחק אמר ליה כלדי: בריך גנבא הוה. לא שבכתיה גליוי רישיה. אמרה לה: כס רישיך, כי היכי דתירחו עלך אימטא דשמעיא, ובעי רחמי. לא הוה ידע אמי קאורה לה. יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא, נפל גלים מא מעילויה רישיה דלי עיניה חזא לדיקלא, אלמיה יצרה, סליק פסקיה לקיבורא בשינוי.

2- רשיי מסכת שבת דף קנו עמד א

האי מאן דבחד בשבא - הנולד באחד בשבת.

יהא גבר ולא חדא ביה - יהא אדם שלם, במידה אחת יהא, ולא אחת בו ממדה אחרת, ולקמן מפרש לה ואילו. והוא ריש גנבי - דמן דבחד בשבא יהא ראש, כמו שהרויים ראש לעשרה בראשית, מירוח, שמע מינה דנולדים בו צדיקים ורשעים. דאי פליגו מיא - כך הוא יبدل מכל אדם זנאי - נואף. דאי ברו ביה עשבים - דכתיב תשא הארץ (בראשית א) והוא דבר ספרה ורבה מאד, וממהר לגדל ולצמוח דהוא עניין פריצות, אשוויא + לסלור מן הדרך, לטוטות + בעז, [ליישנא אחרינא]: שלא כתיב למיניו בעשבים בצדוקים, (ועוד) שיוצאים בערובביה ויונקין זו מזוז. וננהיר - זיוטן. דאי תלו ביה מאורות - וכתיב ותורה אוו.

דאי ברו ביה דגים ועופות - שאין טרוחין לאוכליין, אלא ניזונים בחסדו של הקדוש ברוך הוא. חזון - מחזר אחר מצות. חזון במצות - שכנו דרך ערבית שבת לחזר אחר מצות שבת. וקדישא רביה יתקרי - שהיא פרוש וקדוש, דכתיב (שמות כ) ויקדשו. אמרaho להו ר' חנינה - לתלמידים שקראו פנסקו של ר' יהושע.

מזל שעה - שבעה מזלות הן המשמשין את השעות חנכ'ל שצ"ס, חמה - היינו חמה ממש, והוא אחד מן המזלות, וכן לבנה, והשאר הוויין ככוכבים. זיוטן - כשם המPAIR. אכיל מדליה - כשם שאינו מסיג גבול רעהו למשול בלילה. ורזהה גליון - אין לו רשות לכוסות סחו ונסתרותיו, אלא כשם זהה שהוא פומבי לכל. דתלי ביה נורא - אש תלוי באותו מזל יציר של תשמש בעור כתנור. מזל כוכב - הוא סופר של מזל חמה, לכטוב דרך הילכו ותקופותיו, ומצויא אצלו תמיד. סביל מרענן - לבנה זו, שמתנוונה והולכת. בניין וסתיר - לבנה זו שגדילה ומתמעטת. אכיל לא דיליה - לבנה המסגת גבול החמה, למשול אף ביום. ורזהה כסין - לבנה שאינה מאירה. דבשbetaי - מזל כוכב ששמו שבתאי. בטליון - כמו לא ישבותו. צדקן במצות - צדקן לענינים דקרי לייה מצוה (בכל) לשון אגדה. גנבא - ליסטים ההורג נפשות. אומנא - מקי דם. ענייש - בניי אדם העוברין על דבריו.

מזל מהכים - לפי המזל היא החכמה, כדאמר דבכמה נהיר וחכמים. ויש מזל לישראל - שאין תפלה וצדקה משנה את המזל. אין מזל לישראל - דעת ידי תפלה ואכות משתנה מזל לו לטובה. איצטגניות - חכמת המזלות. צא מאייצטגניותך - היינו דכתיב וויצא אותו החוצה - חוץ מאייצטגניותך.

דקי צדק - שהוא מזל שלך. במערב - שהוא מקום מצונן, ואין ראוי להולד, אך מצוי בתלמוד ובינו הלי. בمزרכחו - שהוא מקום חום. צדק - הקדוש ברוך הוא קרא להביאו למזרחה. לרוגלו - בשביבו. אבלט - שם חכם, נזכיר היה וחווה בכוכבים. איזיל ואתי - אין מזל לישראל, וועליל לו תפלה. בתרתני גובי - בשתי חתיכות, שקבעו עם הקנים בלבד. מרמין בהדי - מטיילן פט [לסל] לכל החברורה כאחד, ואוכליון יחיד, והאחד גובה מכולו. אני קאימנא ומרמיןא - אגבה ואשים בסל. שוואי נפשאי כמאן דשלוי מינניה - עשית עצמי כגובה ממנה, וננתתי משלוי חלקו. לא מミתיה משונה - ומירוח, מיתה הגונה ימות, אלא, מミתיה עצמה מצלת ונונתת חיים. קלדיי - חוות בכוכבים. דצתא - תחבתה. למכבנתא - נושקא של זחוב שיש כמו טס בראשה. ובמי רחמי - בקש רחמים שלא ישלוט בכך יצר הרע. קיבורא - אשכול תמרים, והדקל לא שלו היה.

3-תוספות מסכת שבת דף קנו עמד א

אין מזל לישראל - והוא דאמר רבא בשילחי מ"ק (דף כח. ושם) בני חי ומוני לאו בזכותא תליא מלחתא אלא במלאת תליא מילתה מכל מקום על ידי זכות גדור משתנה אבל פעמים שאין המזל משתנה כדאמר ביבמות פרק החולץ (דף נ. ושם) זכה מוסיפין לו לא זכה פחותין לו (אין מזל לישראל).

4- תלמיד בבלי מסכת סוכה דף קט עמד א

תניא, רבוי מאיר אומר: כל זמן שמאורות לוקין - סימן רע לשוניהם של ישראל, מפני שלומדים במקותיהם. משל לסופר שבא לבית הספר ורצואה בידו, מי דואג - מי שרגיל ללקות בכל יום ויום הוא דואג. תננו רבנן: בזמן שהחמה לוקה - סימן רע לעובדי כוכבים, לבנה לוקה - סימן רע לשוניהם של ישראל, מפני שישראל מונין לבנה ועובדיו כוכבים לחמה. לוקה במזרח - סימן רע לישובי מזרח, במערב - סימן רע לישובי מערב, במצע הרקיע - סימן רע לכל העולם כולם. פניו דומין לדם - חרב בא לעולם, לשק - חיצי רעב באין לעולם, לזו ולזו - חרב וחיצי רעב באין לעולם. לך בכניםתו - פורענות שוהה לבוא, ביציאתו - ממהרת לבוא. ויש אומרים חילוף הדברים. ובזמן שישראל עושים רצונו של מקום אין אלהיה לוקה עמה, שנאמר בה אמר ה' אל דרך הגויים אל תלמידו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתנו הגויים מהחמה, גויים יחתנו, ואין ישראל יחתנו.

5-רש"י מסכת סוכה דף כת עמד א
בזמן שהחמה לוקה כלו - משום אייר הכא בסימני קלה נקט לה. והושבים בחשך - כך כשהחמה לוקה אינה מארה כל כך. מפני שלומדים במכותיהם - כל מיין פורענות הבאיון בעולם יש להם לישראל לדאוג ולומר: לא בא סימן זה אלא בשביבנו יותר מאשר אומות, מפני שהן רגילים ללקות יותר מכולם. مثل לסופר - מלמד תינוקות ורוצעה בידיו - להכות. מי דואג - אי זה מהן ירא - שרגיל ללקות.
локה בمزוח - בברק, כשהחמה בمزוח. באמצעות הרקיע - בחמות היום, כשבועדת בראש כל אדם.
лок - עשוי מנוצה של עצים, והוא דומה לשchor. חיצי רעב - משחרין פנים. להקה בכניםתו - בשקיעתו.
פרקן שוהה לבא - כדרך ששווה הסימן להראות עד כלות היום. ביציאתו פורענות מהרת לבא -
כך שמייהר הסימן לבא. ויש אמורים חילוף הדברים - להקה בכניםתו ערבית - פורענות מהרת לבא,
שהסימן בשם שאין לו שהות לשמש ביום שסמרק לשקיעתו הוא - כך אין שהות לפורענות לבא
ביציאתו, שחרית - פורענות שוהה לבא, שם שיש לחמה עד שהות ביום.
אליהה - שרה המליך בעדה, כגון טלית שהיא שר של עשו. אל דרך הגויים אל תלמדו - לעשות
כמעשים, ומשתעשו רצונו - מאותות השמים אל תחתו.

6- תוספות מסכת מועד קטן דף כח עמד א
אלא במלוא תלייה מילתה - והקשרו בתוספות הא דאמרן בסוף שבת (דף קנו. ושם) אין מזל לישראל ויל' דלאפומים משתנה עיי מזל כי הנחו דהთם ופעמים שאין משתנה כדאמרנן בתعنית (דף כה). גבי רבינו
אלעזר בן פdet דא"ל ניחא לך דאחריב עלמא דאוליא ברבי בעידנא דמצוני.

7- תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מט עמד ב-נ עמד א
את מספר ימיך אמלא אלו שני דורות, זכה - משלמין לו, לא זכה - פוחתין לו, דברי ר' עקיבא; וחכמים
אומרים: זכה - מוסיפים לו, לא זכה - פוחתין לו.

8- תוספות מסכת יבמות דף נ עמד א
מוסיפין לו - והוא דאמר במועד קטן (דף כה. ושם) בני חי ומזוני לאו בזכותו תלייה מילתה אלא במלוא
תלייה מילתה בשיטת דזכות גдол מועל כדאמר בשבת (דף קנו: ושם) אין מזל לישראל ומיהו לא שכית
שישתנה המזל כדמות בתعنית (דף כה.). גבי עובדא דר"א בן פdet.

9- תלמוד בבלי מסכת תענית דף כה עמד א
רבי אלעזר בן פdet דחיקא ליה מילתה טובא. עבד מלטה ולא הוה ליה מידי למטעם, שקל בראש דתומה
ושדייה בפורמיה, חלש לביה ונימ. אzell רבן לשולי ביה, חזיוו דקה בכி וחיך, ונפק צויצתא דנורא
מאפותיה. כי אתער אמרו ליה: מי טעמא קבכית וחיכית? - אמר להו: דהוה יתיב עמי הקדוש ברוך
הוא, ואמרי ליה: עד מתי אצטער בהאי עלמא? ואמר לי: אלעזר בני, ניחא לך דאפקיה לעלמא מרישא?
אפשר דמתילדת בשעתא דמצוני. אמר לי לכמה: قولוי האי, ואפשר? אמר לי: דחיני טפי או דחיני?
אמר לי: דחית. אמר לי לכמה: אם כן, לא בעינה. אמר לי: בהאי אגרא דאמרת לא בעינה - יהיבנה לך
עלמא דאתה תלייסרי נהרוotta דמשחא אפרסמן דכינוי, כפרת וDIGLAT, דמענטגת בהו. אמר לי לכמה:
האי, ותו לא? - אמר לי: אלעזר בר, גרי בר, גרי!
באסקוטלא אפותאי, ואמר לי: אלעזר בר, גרי בר, גרי!

10- רש"י מסכת תענית דף כה עמד א
רבי אלעזר בן פdet - אמרו היה, והוא הנקרו מרא דארעא הארץ ישראל במסכת נדה (ב, ב), בעל
ההוראות היה, והוא שימש רבוי יוחנן אחורי מות ריש לקיש, והיה דחוק ועני. עבד מילטה - הקיז דם.
ברא דתומה - בן השום, צלע של שום. חלש ליביה - נתעלפה. צויצתא - ניצוץ. מאפותיה - מצחו.
قولוי האי ואפשר - בתמיה: قولוי האי עבדת, ואכתי הר' ספיקא דלמא לא מיתרמן באשעתא דמצוני?
דחיי נפשא או דחיני - ימי חי' שחיתתי כבר הם רבעים ממה שאני עתיד לחיות. אמר דחית - מה שכבר
חיית מרבבים ממה שאתה עתיד לחיות, והיינו דקה בכி כי אמר שכינה הכל, והאי דחיך - משום שלשה
עשר נהרוotta לרוחץ בהן, ולטיל בהן מזה זהה. אי הכל לא בעינה - דתיחרובייה לעלמא.
ותו לא - וכי אין אתה נותן לי דברים אחרים. אמר ליה ולחברך Mai קא יהיבינה - אני מגברא דלית ליה
בעינה לא גריס בספר רב, ובספר של כתוב.

באסקטולא אפואתאי - הינו צויטה דנפק מיניה, שמדובר אצבע צודא עם הגחל, ומכח בצפורה האצבע. איגרו בר גרי - כלומר: הכיichi בחיצי, לחדווה בעלמא אמר בן.

גישה רעיונית ותיאולוגית:

11- ספר המנהגות (ר' אשר מלוניל מהא 13-12 פרובנס) דף י עמד א וشنנות רשיים תקצרנה. ושל בינויים תלויין, זכו שעשו תשובה שלמה נכתבי ונחתמן לאלאר לחים שלא תקצרנה שנותיהם, וכן עושה בכל ראש השנה. כך נ"ב + פירושה+ של מירא זו, וכן נגידרים בראש השנה המזונות והבנינים כי המזונות והבנינים נגזרים ביום מולדם כמו השנהם, ועל כן אמרו בני חי ומזוני לא באזכותא תלייא מילטא אלא במלטה תלייא מילטא, והינו דאמרי אין מזל לישראל, שבעבור המצאות משנה מזלו הרע לטוב כפי שעשה מן המצאות כך מיטיב מזלו לפי חשבון שעשה, והכי אמרין במודע קטן רבא ורב חדוד תרוייהו צדיק גמור + רבנן צדיקי הו+ איננו, בבני מר שתין תכלி ובבי מר שתין הלולי, והיה מזלו להיות לו יותר משתיין + תכלין+ ומעשי הטובים והועלו שלא הוא לו כי אם שתין, ולרב חדוד היה מזלו להיות לו שתין הלולי והועלו מעשיו שלא חסר לו הב"ה דבר, או שהוא לא היה לו מזלו להיות לו כי אם חמשים והוא סיפו לו בעבור מצותיו הרבה, ועל בן כל ישראל מתפלין בכל יום ומתחזקים למדת תורה ולעשות הכתול

12- ש"ת הרשב"א חלק א סימן יט (רבי שלמה בן אדרת מהא 13 ספרד) שאלת מה שאמרו האי מאן דביש ליה במתא ליזל במתא אחרתי ולהלא כתיב (ירמיה י) כי לא לאדם דרכו לא לאיש הולך והכין את צעדיו.
תשובה פעמים שהחטא גורם למנעו הטוב וצריך הוא כפרה ואחד מדרכי הכפירה הוא שניי מקום. לפיכך אמרו שצריך לגנות מקום ולקט למקומות אחר אויל החטא הוא שארם וגולתו תכפר עליו. אי נמי פעמים שמזל המקום ההוא גורם /כאן, וכשנסתלק למקומות אחר יצא מזור ההפכה. אבל מי שנガזר עליו או יכול לא אדם דרכו. ומכל מקום בדין של ישראל הוא וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אין מזל לישראל. ישראל חלק ה' חבל נחלתו ואינם מסורין למזל השמים כי הם מעלה מן המזלות. וזה שכותב (ירמיה י) מאותות השמים אל תחתו כי יחתנו הגוים מהמה. ומה שכותב לא לאדם דרכו בשאינו עושה רצון השם אז הוא מסור למזל. לפי שעונתו הבדלו בינו ובין השם והשפיל עצמו ממעלות עליונות ובא וישב לו במדרגות תחתונות תחת המזלות, והוא שכותב (דברים ל"ב) אסתורה פני מהם אראה מה אחריהם. רוצה לומר אסלק השגחתני מהם ואני חכם בזיד המזלות ושאר משותי השמים אשר בחרו בהם כשאר האומות ואז אראה באחריהם מי יצילם מיד המקרים ההווים מתנועות הגלגים והמזלות. אבל בצדיקים כתוב (תהלים כ"ג) גם כי אלך בגין צלמות לא אירא רע כי אתה עmedi.

13- ש"ת הרשב"א חלק ה סימן מה עד שאלת לבאר לך עניין בא לחכמי ישראל. שבמקצת מקומות אמרו אין מזל לישראל, ובמקומות אחרים אמרו (במ"ק דכ"ח =ד"כ כ"ח= ע"א) בני חי ומזוני לאו בזוכותא תלייא מלטה אלא במלטה תלייא מלטה. וכך בא להם במקומות הרבה¹ אלה מחלוקת מפורסם להם בפרק אחרון של מסכת שבת (דקנ"ו =ד"ק קנ"ו=) ובמקומות אחרים. ואלו היה מחלוקת של דבריהם בלבד הן אומרים דעתן חלוקות הם נחלקו זהה כפי מה שהייבה חכמתו של כל אחד וסבירתו או משמעות הכתובים או קבלתם. כפי מה שקרה להם בכמה מקומות. וגם בגאולה וביביאת בן דוד זה אומר בכיה וזה אומר בכיה ונטלו בرمיתת הכתובים (כמ"ש בפ' חלק). אבל התימל' הגדול שבמקראות מפורטים נראה שהם מחלוקת זה דלפי הנראה כל הייעודי שבתורה מיסדים על שעין מזל לישראל שהיעודי כולם הם ייעדים גופנים. והוא שאמרו זיל בני חי ומזוני לאו בזוכותא תלייא אלא במלטה, הביא ראייה מן המקרים המשיגים בזמןם לאנשים צדיקים אצלם בחסידות ובחכמתה שהגיע עליהם כמעשה הרשעים... גם כל התפלות שאנו מתפללים על הגשםים ועל הרופאה. ואמרו שאדם נידון בכל יום לפי האומר במלטה תלייא מלטה, אמר נידון, וכמה ששאלו בגמרא (ר"ה ד"ט) לבעל מי שאומר אדם נידון בר"ה =בראש השנה=, כמו אמר נידון האידנא אקצרי ואמרי עיי. כמו אמר רבי יוסי דאמר אדם נידון בר"ה [בכל יום] ואני רואה להם זיל דרר אחר וכאלו הוא דרר ג' ויש בו סוד עמוק ברשע וטוב לו וצדיק ורע לו. ואמרו במדרש הרואה לו הקדוש ברוך הוא למשה ר' עקיבא וטורתו ואה"כ הראה לו שמשריקין את בשרו במסרק. אמר משה זו

תורה זו שכרה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא כך עלה במחשבה. שתוק, זה כל עניין איוב. והוא אמר החכם במאמור אף טוב לישראל וכו'. ואומר על זה ואני כמעט נטיו רגלי וכו'. ולבסוף הבין עיקר העניין ואמר עד אבא אל מקדי אל אבינה לאחריתם. והוא עניין עמוק מאד לא שמעה אני רק בנהקה מנו הגלגל הגדול ולא קבלתי מרבותי בטפה מן הים ולא אוכל לפреш.

14- בית הבחירה (מאייר) מסכת שבת דף קנו עמוד א (רבי מנחם המאירי מהא 14 פרובנס)
מפניות הדת ומישאות האמונה להאמין שהבחירה ביד האדם בכל פעולתו לעשות כרצון איש ואיש
ונודע מדרך החכמתה שמערכת הכוכבים באו בנולד בחות וקנינו מדות אם מכח היום אם מכח
השעה כמו שתאמיר דרך مثل שהנולד במאדים יהיה לפי טבעו שופך דמים עד שם יולד בן מלך
באותה שעה ישפטו עליו מצד משפט הכוכב שהיה בעל מלחמות וניצחה והורג ואם הוא מבני
הפחחותים יורו עליו שייהיה טבח וקצב וכיוצא באלו וכן בשאר הכוכבים על הדרך שהתבאו משפטייה
הכלליים והפרטיים בספר היחסמות מ"מ יש להאמין שככל זה לא ימנע הבחירה ממנה ולא יקרה בזאת
מוכחה רק חוטא בבחירה ורוצה מפני שהשם נתנו בידו בחירה טبع תולדתו וגדרי הדת ישיבו
מטבעו למשול בעצמם לבلتוי לכת אחורי עקבות תולדתו ויכול לבחרו בעצמו דרך אחרת בזלת טבע
תולדתו במעט عمل והשתדלות וכונת התורה באחד מחלוקת סובבת על עניין זה כמו שתאמיר דרך משל
שאם הוא כילי בטבעו ומאץ את לבבו ו קופץ את ידו הנה מצות הצדקה ונינת התזרומות והמעשרות
חווייה ירגילו להעתק טבעו וכן אם יהיה לפי טבעו תור אחר לבבו ואחר עיניו בדברים המוגנים הנה
גדרי הדת יגדרו דרכיו באיסורי העריות ומונעת חברת שאר האומות עד שגם באשת חיקו ישימו לו גבול
חוק ביל עברנהו וכן בכל המדות אחות לאחת וכן צריך להאמין שהתפלות והזכויות והצדקות ישנו
הנזר עליו לפיה מהלכות הכוכבים לטוב גם ממות לחיים מגון לשמה ומאבל ליום טוב ובאו בסוגיא זו
דברים יוו על זאת האמונה ואמרו דרך כלל אין מזל לישראל ורזה בשם ישראל הגדול בדרכי הדת ואל
תביט למאמר האומר יש מזל לישראל שפעמים היו קצת חכמים נבוכים בראשם העדר הסדור באופני
ענש וגמול בני אדם במאמר האומר חיبني ואני לא בזכותא תלייא מילטא אלא בזלא תלייא מילטא
וסופר במקומו שלא הביאו לומר לנו אלא מה שראה למי שהיה צדיק וחכם וחסיד וואהו קשה יומ
ובلتி מצלה באלו העניים וכן אמר א' מהם על אמרם דלת הננעלת לא במרה תפתח וכן כל
שמריין לו לא במרה מעיבינו לו אמר אחד מהם לעולם איזו מטיבין לו וכבר סופר במקומו שלאל היביאו
לומר לנו אלא מה שראה מקיש מזל עם צדקו נפשו עד שנאמר עליו ולא היא משום מילטא דעתPsi
הוא דקאמר הכי וכל זה הוראה שאינן אלא אמרים נאמרים לפיה מה שהיו רואים בעצם או בזלם
מקיש יומם עם דעתם צדקתם ותומת יושרם אבל המאמר הכללי שאין מזל לישראל ר"ל שאמונה
הגמול והעונש יカリ הכל והוא שהיעדו בסוגיא זו שארע להם שבחנו ונתרבר להם שbau עד שערין
מזה ושנודע להם כן מצד הוברי שמי החוחם בכוכבים וניצלו בזכות הצדקה ואני צריך להזכיר
המעשים שבאו ע"ז בסוגיא זו שכבר הסוגיא פשוטה לפני

15- רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלהכה ב

אל יעבור במחשבתך דבר זה שאמורים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם
מתחלת בריותו להיות צדיק או רשע, אין הדבר לנו אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק ממש ובינו לבין
רשע בירבעם או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כילי או שוע וכן שאר כל הדעות, ואין לו מי
שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדריכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נושא לאיזו דרך
שירצה, הוא שירמיהו אמר מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, כלומר אין הבורא גוזר על האדם להיות
טוב ולא להיות רע, וכיון שכן הוא נמצא זה החוטא הוא הפסיד את עצמו, ולפיכך ראוי לו לבוכות ולקונן
על חטאיו ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה, הוא שכתב אחורי מה יתאונן אדם חי גול, וחוזר ואמר
הוail ורשותנו בידינו ומדעתנו עשינו כל הרעות ראיינו לו לחזור בתשובה ולעוזר רשותנו שהרשעות עתה
בידינו הוא שכתב אחורי נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה וגול.

הלהכה ג

דבר זה עיקר גדול והוא עמד התורה והמצווה שנאמר ראה נתתי לפניך היום את החים, וככתוב
ראה אנחנו נוטן לפניכם היום, כלומר שהרשעות בידכם וכל שיחפות האדם לעשות מעשה בני האדם
עשה בין טובים בין רעים, ומפני זה העניין נאמר מי יתן והיה לבם זה להם, כלומר שאין הבורא כופה
בני האדם ולא גוזר עליהם לעשות טובות או רעה אלא הכל מסור להם.

הלכה ד

אילו האל היה גורע על האדם להיות צדיק או רשע או אילו היה שם דבר שימושך את האדם בערך תולדתו בדרך מן הדרכים או למדע מן המדועות או לדעה מן הדעות או למעשה מן המעשים כמו שבוחדים מלבים העפשים הזרבי שמיים היאר היה מצוה לנו על ידי הנבאים עשה לך ואל תשעה בבר הטיבו דרכיכם ואל תלכו אחרי רשותכם והוא מתחלת בריתו כבר נגזר עליו או תולדתו תמשוך אותו לדבר שאי אפשר לויז ממנה, ומה מקום היה לכל התורה כולה ובאי זה דין ואיזה משפט נפרע מושע או משלם שכבר לא יעשה משפט, השופט כל הארץ לא יעשה משפט, ואל תתמה ותאמר הירך היה האדם עושה כל מה שיחפש והוא יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו ולא חפצו והכתב אומר כל אשר חפש ה' עשה בשם ובארץ, דע שהכל בחפשו יעשה ואף על פי שמעשינו מסורינו לנו, כיצד כשם שהיוצר חפש להיות האש והרוח עליהם למעלה והמים והארץ יורדים למטה והגאל סובב בעיגול וכן שאר בריות העולם להיות כמנגן שחפש בו, ככה חפש להיות האדם רשותו בידו וכל מעשיו מסורין לו ולא יהיה לו לא כופה ולא מושך אלא הוא מעצמו ובבדעתו שנטן לו האל עושה כל שהאדם יכול לעשות, לפיכך דעתך אותו לפि מעשיו אם עשה טוביה מטיבין לו ואם עשה רעה מריעין לו, הוא שהנביא אומר מידכם היתה זאת לכם, גם המה בחרו בדרכיהם, ובענין זה אמר שלמה שמח בחור בילדותך דע כי על כל אלה ביבאך האלים במשפט, כלומר דעתך שיביך לך לעשות ועתיד אתה ליתן את הדין.

16- מהרש"א חידושים אגדות מסכת שבת דף קנו עמד א ר' שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי אידלס קרא נגראה בשנת שט"ו (1555)

אין מזל לשישראל כו. כתבו התוס' והא כו בני חי ומזוני כו אלא בمزלא כו מ"מ ע"י זכות גדול משתנה כל עכ"ל וכ"ק ד"א ב' לר' חנינא דאמר יש מזל לשישראל אף ע"י זכות גדול לא משתנה וכל יעדיה התורה בברכות אם תשמעו ובקלות אם לא תשמעו אין מוריין כן אלא שתולה בזכות ישראל או בחובתם וי"ל דוזאי יעדיה התורה נאמרו על כלל ישראל וחוכות הרבאים ודאי דאיינו תולה במזל כלל ולא פליגי הכא אלא ביחיד דלא"ח מזל מחייבים מזל מעשיין לו אידיין מזל לשישראל אף ליחיד ולהכי הקשו התוס' מהיה דבני חי ומזוני כו דמיירני נמי ביחיד וכן ההוא זוכה מוסיפין לו אידיין ביחיד דמיירני לר"י גוים יחתנו ולא ישראל משמע לייה אף ישראל יחידי ובפ' הישן מוקי להאי קרא בזמן ישישראל שעשין רצונו של מקום דהינו ע"י זכות משתנה כמו"ש התוס' והו":

הצד ההלכתי של המזל:

17- תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ב עמד א חלה הוא מעלה לה מזונות, חלה היא, מה? מצינו אמר לה אני הא קאימנא, או דלמא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו? ואם תמצוי לומר: אמרה ליה נסתחפה שדהו,

18- רשי' מסכת כתובות דף ב עמד א נסתחפה שדהו - לשון מטר סוחף (משלិ כה) נשטפה שדק כלומר מזל גורם כי מהווים אני מוטלת عليكazon.

19- תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סד עמד ב ניסת לואשון וממת, לשני וממת - לשליishi לא תנשא, דברי רבבי, רבנן שמעון בן גמליאל אומר: לשליishi תנשא, לרבעי לא תנשא. בשלמא גבי מילה, אייכא משפחחה דרפי דמא, ואייכא משפחחה דקמיט דמא, אלא נישואין מ"ט? אל רב מודכי לרובashi, היכא אמר אבימי מהגרוניא משמייה דרב הונא: מעין גורם; ורבashi אמר: מזל גורם. מאין בינייה? אייכא בינייה דAIRSAה ומית; אי נמי, דנפל מדיקלא ומית.

20- טורaben העזר הלכות אישות סימן ט (רבי יעקב בן הרא"ש גרמניה מאה 13-14)
אשר שנשאת לשנים ומתו לא תנשא(א) ל' א) שכבר הוחזקה להיות אنسניה מתים ואם ניסת לשליishi כתוב א"א ז"ל שכפניו אותו להוציא דחמירתא סכנתא מאיסורה וכמו שב"ד חיבור להפריש האדם מאיסורך כי ביחסו למונע שלא יפשע בעצמו ואם הכיר בה יש לה כתובה ב) לא הכיר בה אין לה כתובה ג) אבל משני יש לה כתובה אף על פי שלא הכיר בה ד) ואיש שמתו לו שתי נשים א"צ למנוע מלישה השלישית:

21- בית יוסףaben העזר סימן ט

כתב הרא"ש בתשובה כלל נ"ג (ס"ח) פירוש מזל גורם נ"ל דהאה מזלה רע שאנשיה מותים ודבר זה תלוי במזל כי חי האנשים ופרנסתן תלוי במזל אם נולד בשעה שיש לו להיות עשיר או עני והאה כלואה בבית ואינה יכולה להתפרנס ע"י עצמה אם לא שהבעל מפרנסה ונגזר על אשה זו שימתו בעליה כדי שתחיה כל ימיה בעוני ואין מי שיפרנסנה אבל אין לפреш שנולדה באותו מזל שימושו בעליה שלא מצינו בתלמיד (שבת קנו, מ"ק בch). שיהा תלוי במזל אלא או עשיר או עני או אורך ימים וכיוצא בזה אבל דברים אחרים אינם תלוי במזל ע"כ:

22- רמב"ם הלכות אישורי ביאה פרק כא הלכה לא
ASHA SHENSHAT LESHNI ANSHIM VEMTO, L'SHLISHI LA TANSHA VAM NASHAT LA TZAA, VAFILO NATAKDSA YICNOSS

23- כסף משנה הלכות אישורי ביאה פרק כא

רבינו עצמו [כתב] בתשובה שלישית קטלנית אין בו אישור אבל הוא מרוחק על צד הניחוש והפחד והתי מהון שיש ברוב השעות שנזקו בהם הגופות החלשים ואין חילוק בין זה לאוכל מכישא דאסר גננא. ואך על פי שיש חכמים שסוברים שלא תנsha אומרים לה אם תמצאי מי שיקדש אותו לא נחיבנו לגורש והוא מערימין ומקדשים בפני שני עדים ואח"כ כתובין לה ב"ד כתובה דמכניסין אותה לחופה וمبرכן שבע ברכות הויאל ונתקדשו. כן היו עושים ב"ד של רבינו יצחק בעל ההלכות וב"ד של רבינו יוסף הלווי תלמידיו וכל הבאים אחריהם וכן עשינו אנחנו במצרים להתר עכ"ל. וכותב עוד אה כלו בנישואין אבל ביבמה שנפלה ליבום הלכה למעשה בכמה נשים שקידשו אותם לכתילה ונתייבמו ולא נראה מעולם מי שחולק על זה ע"כ:

24- פתח תשובהaben העזר סימן ט

ועיין בתשובה נ"ב סימן ט' שהמציא ע"פ זה קולא אחת דasha שהיא אשת חיל ומצלחת במ"מ גם אחר מיתת בעלה מותרת למאי דקי"ל מזל גורם דהרי אין מזלה גורם לעניות ומ"מ לא מלאו לבו להתר בפירוש אך מי שרוצה למיעבד עובדא (ולסמן על הרמב"ם שהביא הב"ש סק"ב) יהיה לו יתד קצר לתלות בו ולהסביר הפקד מלבו ע"ש.

25- בני יששכר מאמרי חדש ניסן מרץ ד - טiol בפרדס, דריש ד

ונהנה מתחלה נקדים מ"ש בשירות האזינו בהנחלת עליון גוים וכו' יצב גבולות עמים למספר בני ישראל כי חלק י"י עמו וככל [דברים לב ח], דרשנו בו כי בעת שהנחלת עליון גוים, היינו בעת אשר חילק את העמים תחת כל השמיים תחת יד השבעים שרים, אז חילק י"י עמו, כביכול נפל לחילקו ולగורלו ישראל עם שאינם מסוריות תחת יד שום שר רק תחת ידו ית"ש ממש, וממילא אינם נתונים תחת שום מזל מצבאו השמיים וכוכבי השמיים וככלייהם המנהיגים בעולם בטבע כפי שהטבע בהם היוצר כל הוא אלקין, אבל הנוגדים בטבע הוא רק بما שנוגע אל האומות, משא"כ بما שנוגע לישראל אין מזל לישראל [שבת קנו א] והש"י משוד מערכות השמיים וכוכבי השמיים וככלייהם עברו ישראל כי הם למעלה מן הטבע, והוא הנאמר לראש יחו סינו אברהם אבינו [בראשית טו ז] ויקח לו את כל אלה ויבתר אוטם בתוך (עיין במגלה ענקות [פ' לך לך]) שהאותם הם אל"ה מול אל"ה הינו ל"ה שרים ימנים ושמעאל על גביהם הינו אל"ה, ול"ה שרים שמאלים ואדום על גביהם, אל"ה מול אל"ה וישראל בתוך (באמצע) מיווחדים לשמו ית' יעקב חבל נחלתו, וזה שנאמר ג"כ לאברהם וויצא אותו החוצה [בראשית טו ה], ודרשו חז"ל צא מאייטגננות שלך אין מזל לישראל [שבת קנו א], על כן לא תמצא נסים ושידוד המערכת כי אם בישראל.

26- שפט אמרת בראשית פרשת לך לך

ויציא אותו החוצה דרשו חז"ל למעלה מכיפת הרקיע ומהזל. ולמה הי מקדם תורה הטבע והמזל רק שכן הי רצונו ית' שע"י הבדיקה תורה הטבע י乞ו הצדיקים לעלות למעלה מן המזל. וכן הוא מدت כל הצדיקים וככלות בניי שנאמר עליהם אין מזל לישראל ואעפ"כ צריכין לזכות זהה ע"י הקדמת הבדיקה בתוך הטבע והמזל.

27- שמota פרק ד

(בז) ווַיְלֹא מִשְׁהָ אָתָּה־זֶהוּ עַל־הָעֵדָה וַיֵּשֶׁב הָעֵדָה לְפָנָות בָּקָר לְאִתְּגָנָה וּמְצֻרִים נָסִים לְקַרְאָתָה וַיַּגְעַר יְקֻעָק
את־מְצֻרִים בְּתַעֲזָב בְּתַעֲזָב:

28- אוור החים שמוט פרק ד פסוק נז

(כז) לאיתנו. ר' זיל אמרו (שמות רבה פכ"א) לתנאו הראשון. וקשה לי לדבריהם אין זה מקום התנאי אלא בשעת החלקה שם יזכיר תנאי זה. ואולי כי יודיע הכתוב כי אחר שבזע שפה אז דעת שהוא תנאי שהתנה עמו ה' ולא גזרת כלינו או הגעת צבינו להבטל מהעלם, והגם כי התנאי היה ידוע לו, אולי שלראות הפלאת הדבר שנטיבש ונעשה המים יבשה וגם המים העומדים נעשה חומות אבני יאמרו כי בא עד קיצו גם וכשהזר ידע כי אין זה אלא תנאי ראשון בלבד. וצריך לדעת אופן התנאי אם היה ליווצאי מצרים אם כן למה נרעש בפעם הזאת כמאמרם ז"ל (שם) שהתריס כנגד משה ואמר לו אין אני נקרע מפניך שאני נבראת ביום ג' ואתה נבראת ביום שני וכן עד שנטה ה' ימינו לימין משה דברתיב (ישע"י ס"ג ז') מוליך לימינו משה. ועוד רואני כי ליחידי סגולה היה נקרע בעל כrhoו במעשה הובא בחולין (ז א) ברבי פינחס בן יאיר וכו' ואם לא התנה עמו אלא ליווצאי מצרים בלבד מה כוחו של ר' פ' בן יair עליו השלום להתגבר על מעשה בראשית:

אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים ל תורה וعملיה ולעשות כל אשר יגוזו עליהם וממשלתם עליהם כמשלת הבורא ברוך הוא. ולזה תמצא כמו כן בשמים ובארץ ובכוכבים ובשמש וירח שלטו עליהם הצדיקים יחידים ואין צורך לומר מרובים כאשר חקק ה' להם בעת הבריאה, והוא סוד אמרו (ישע"י מ"ג) בורא יעקב וגוי ואמרו ז"ל (ויקרא ר' רב פ"ז) שאמר הקדוש ברוך הוא לעולמו מי ברך מי יצרך ישראל והכל בכח התורה. יצא ולמד מ"ש בפסוק בראשית. והנה ביציאת ישראל ממצרים עדיין לא קבלו התורה ואין כי איינו בן נבראים גירה ולהז לא הסכים הים ליחלק להם וטעו למשה אתה נבראת בששי ואני בגל' זה רמז כי איינו בן תורה שאם היה בן תורה הנה הוא קדם לו כי התורה קדמה לעולם כלו, ולזה נתחכם ה' והוליך ימינו לימין משה פירוש הראהו כי הוא בן תורה המתיחס לה ימין דכתיב (דברים לג ב) מימינו גוי וכשראותו תיכף ומיד נקרע בתנאי הראשון, ולזה כל צדיק וצדיק שיעמך אחר קבלת התורה יביא בידו שטר חוב א' לכופו ליחלק לפניו, ותמצא שכשלא רצה ליחלק לר' פינחס בן יאיר ולהמתלווה עמו רצה לקונסו ופחד הים ממנו: